

„Maai is de plattelandspraktijk” zegt het dokters echtpaar

door Ja van Thiel.

Het is een zoele voorjaarsmiddag.

't Zonnetje, dat nu tusschen twee en vier op z'n krachtigst is, doet zijn uiterste best om tusschen de dichte donkere boomtakken van het groote vochtige bosch licht en warmte te sprankelen. Nu hier, dan daar schiet een felle straal door de hooge dennen door tot in de geheimzinnig-bemoste plekjes op den grond. Lichtflitsen dansen over de pas ontloken klaverbloempjes, die teer en fijn hun witte kelkjes uitstekten tusschen de frissche groene blaadjes.

Ik fiets door de zon beschenen hoofdlaan.

Dan sla ik een paadje rechtsom en stap af voor het vriendelijke wit en blauw geschilderde huis van de doktersfamilie.

Mevrouw doet me zelf open en even later zitten we in de groote, lichte salon met de crème gekleurde meubels, die omrand zijn door donker glanzend mahoniehout. Op de lange lage boekenkast een pul met ontluikende kastanje-knoppen.

Eerst voelt de doktersvrouw zich een beetje „of ze examen moet doen” en wil haar maar niets te binnen schieten. Maar als de dokter er ook gezellig bij komt zitten en het meer op een gewone theevisite lijkt, dan plotseling schieten één voor één de meest komische filmbeelden door des echtpaars geest en het: „zeg weet je nog”, is niet van de lucht. Ik kan maar enkele punten opteekenen, zóó vlug reien de woorden zich aaneen, en ik pas wel op, het vuur, dat zoo fel en hevig oplaait, ook maar door een enkel interrumppeerend woordje te blusschen.

„Op een dorp ben je eigenlijk de spil waar alles om draait. Het leven is zoo heel anders dan hier in de stad. Iedereen komt bij je om raad. De menschen hebben je noodig. Je kunt je zoo heelemaal geven. Hier ben je meer een nummer.”

„U moet weten”, valt de dokter in, „op een dorp hebben ze geweldig veel vertrouwen in de doktersvrouw. — Als „de juffer” om ik weet niet wat voor gevaarlijke wond met vreeze en beven een noodverband heeft gelegd en dat is b.v. 'smorgens gebeurd en ik blijf lang weg voor een partus, nou, dan zijn ze net zoo gerust, dat ze heel kalm afwachten tot een volgend spreekuur.”

„Vindt U het niet grappig. . . . ik werd in ons dorpje in Oost-Friesland altijd door de menschen „juffer” genoemd en mijn man noemden ze „meneer”. Als ze het over „meneer” hadden, dan wist iedereen, dat ze er den dokter mee be-

doelden. Ze zeiden wel „dominé” en „meester”, maar nooit dokter.

„Voor Uw trouwen hebt U zeker eerst U bekwamd in het een en ander. Eerste hulp bij ongelukken? Of was U misschien verpleegster?”

„Nee hoor, niets van dat alles. De praktijk is alleen mijn leermeesteres geweest. Mijn man heeft me natuurlijk eerst even wegwijs gemaakt, maar verder krijg je er gauw routine in. Maar ik kneep-em wel eens vaak, vooral als ze dan zookals mijn man daarnet al vertelde, zoo'n onbeperkt vertrouwen in je stellen en denken, dat je de gevaarlijkste wonden wel even kunt verbinden. Zoo kwam er op een keer een man de wachtkamer binnenhollen met. . . . een oog uit zijn kas. . . . Hij gilte het uit en toen hij niemand in de wachtkamer vond, kwam hij zóó maar de huiskamer binnen stormen. „Of de juffer hem even helpen wou.” Ik moest mijn best doen om niet te griezelen, het was zoo'n vreeselijk gezicht en ik durfde er niets aan te doen, bang dat ik iets bederven zou. Maar gelukkig, op dat penibel oogenblik hoorde ik de claxon en kon ik waardig zeggen, „dat het beter was, dat dokter hem hielp.”

Oer-komieke dingen, die je soms beleefde! Zoo was mijn man 'smorgens bij een vrouw geweest en omdat ze nogal koorts had, had hij haar man opgedragen drie keer per dag te temperaturen.

's Middags komt er iemand als een razende Roeland op ons huis afrennen. Hij vliegt naar de wachtkamer, rukt de deur van de spreekkamer open en duwt mijn man de thermometer onder de neus. „Of meneer dadelijk even kijken wil, hij heeft zoo hard geloopt omdat hij bang was, dat de temperatuur achteruit zou loopen!”

En dan 'snachts heb ik vaak in angst gezeten. Mijn man werd daar minstens twee of drie keer uit bed gehaald. Voordat hij wegging zei hij natuurlijk, waar hij heen was. Maar ik was wel eens zoo slaperig, dat ik direct weer onder zeil ging en werd ik dan later wakker, dan miste ik wel mijn man naast me, maar ik kon me toch met de beste wil van de wereld niet herinneren, welk adres hij opgegeven had. En dan lag ik met hartkloppingen te luisteren naar ieder geluid buiten, want als er weer iemand kwam, dan kon ik toch niet zeggen dat ik niet wist waar dokter was?”

„En, is het wel eens gebeurd dat er nog een keer gebeld werd?”

„Nee, het geluk is me altijd nog al mee geweest. Zoo'n nacht gebeurde het nooit.”

„En weet je nog, vrouw, die keer dat ik zeker meende dat er gebeld was en ik wist ook bij wie ik moest komen. 't Was bij Jansen, de vader van onze werkster had een attaque, ik moest direct komen. Ik het bed uit en naar Jansen. Maar alles was stikdonker en ik moest wel een kwartier kloppen en roepen, voordat ze slaapdrongen uit bed kwamen. Jansen deed zelf open, hij was zoo gezond als een visch. Hij veronderstelde, dat ik de voornaam verkeerd verstaan had, ik moest maar eens bij Jannes Jansen informeerden.

Dat was een ouwe man, die kon best zoiets overkomen zijn. Nu woonden er in ons dorp en in de wijde omtrek wel vijftig gezinnen Jansen. Ik fietste naar Jannes Jansen, die een half uur ver woonde. Maar die was ook gezond. Alleen had hij van woede wel een attaque kunnen krijgen, omdat hij zich zoo driftig maakte, dat ik hem als ouwe stumperd midden in den nacht uit bed had getrommeld en de schrik op het lijf had gejaagd. Ik pijnigde mijn hersens af, welke Jansen het dan toch kon zijn. Ik was zoo zeker er van, dat mijn hulp noodig was en men mij had laten roepen, dat ik besloot niet eerder naar huis te gaan, voordat ik de patiënt Jansen had gevonden. Van 's nachts twee uur tot 's morgens zeven heb ik gefietst, van de eene Jansen naar den ander. Er was nergens een zieke. Toen moest ik er me wel bij neerleggen en gelooven, dat het een droom was geweest, maar tot aan den dag van vandaag is het nog een raadsel.”

„O, nu schiet me nog iets grappigs te binnen, dat geval met Ate Bokma weet je nog wel, Wiebo?” De dokter rimpelt even zijn voorhoofd. Dan herinnert hij zich. . . . Zijn gezicht wordt een en al lach.

„Ja, zoiets moois beleef je ook geen twee keer in je leven! U moet weten, Ate was een klein kregel manneke, hij had een groote zwaarlijvige vrouw die niet al te best uit den weg kon komen. Bij de groote schoonmaak moest het zware veeren bed eruit om buiten geklopt te worden. Rinske kon het niet doen want daar werd ze te kortademig van; dus zat er niets anders op, dan dat Ate zijn handen uit de mouwen stak. De bedstee was nog al hoog. Hij klom dus op de stoel, die er altijd voor stond, ging met het eene been erop staan en plantte het andere op de bedsteeplank. Dan kon hij zoo het bed eruit kieperen. Maar, het gevalletje was veel zwaarder dan hij dacht. Op een gegeven moment verliest hij het evenwicht. Ate tuimelt voorover, rolt achter het bed, glijdt tusschen de paar onderlagen door en komt met zijn hoofd terecht in de inmaakpot, die in het keldertje

onder de bedstee staat. Zijn beenen staken er nog net uit. Rinske, die de val en het gegil hoorde, was zoo overstuur, dat ze de straat op liep en schreeuwde: „Ate is dood! Ate is dood!” Er was al gauw een troepje menschen op de been en een ervan wist gelukkig dat ik in de buurt was. Die haalde me toen op. Wij in het keldertje afgedaald. En wat ik toen zag, zal ik mijn leven lang niet vergeten. Het hoofd van Ate zat muurvast in een groote pot met zuurkool. Met drie man zijn we bezig geweest om hem er uit te halen. Maar trekken hielp niets. We hebben de pot voorzichtig kapot moeten tikken en toen konden we Ate pas bevrijden.”

Mevrouw schenkt nog een kopje thee in. En de thee schijnt haar te inspireeren. Want plotseling klinkt klaterend gelach op. „O, zeg Wiebo, nu moet je ook nog eens vertellen van dat bezoek bij vrouw Pol.

Dokter glundert. „Wat hebben we toen onze dominé er fijn in laten loopen.”

Ik houd mijn vulpen al klaar.

„Dat was zoo: Ik was heel goeie vrienden met de gereformeerde dominé, en veel patienten van mij hoorden aan zijn kerk. Nu was die dominé erg bang voor honden, en dat trof wel heel slecht, want buiten hebben ze allemaal een of twee waakhonden. Als ze vast lagen, had dominé niets te vreezen, maar er waren ook een paar boerderijen, nou, daar had je van die echte kwaaien, die dadelijk op je afstoven. Dat was ook bij vrouw Pol het geval. En als dominé dan bij een van die families op bezoek moest, informeerde hij vooraf naarstig of ik er ook binnenkort moest wezen, dan konden we voor de gezelligheid samen gaan! Op een goeie dag moest ik naar Pol en ik reed bij de dominé aan om te vragen of hij weer ging. Nu was het bij Pol niet al te netjes. Ze hadden een hok vol kinders en daarbij was het er niet al te breed. Ik had als vast principe, dat ik nergens koffie of thee dronk. Bij rijk noch arm. Dan kon ik ook niemand aanstoot geven. Maakte ik lange routes, dan nam ik zelf een thermosflesch mee. We zaten heel knus in de slordige kamer bij vrouw Pol. Ik had de kinderen onderzocht, recepten geschreven en de dominé was aan de praat met de vrouw.

„Een kopje thee dominé?”

„Heel graag vrouw Pol.”

Ik vertrok mijn gezicht krampachtig om niet te lachen.

„Nou, U bent gezelliger dan meneer, die lust nooit wat.”

Met een triomfantelijke blik om die lof keek dominé mij aan. Maar hij zag aan mijn oogen, dat er iets gaande was. Hij rook lont, maar trok een gezicht van „wat ben jij kinderachtig”.

Met argus-oogen volgde ik alle bewegingen van vrouw Pol. En ik merkte wel, dat mijn vriend, de dominé zoo steelsgewijs haar handen ook in de gaten hield. De tafel was één kliederige, vieze rommel. Een plasje thee, een natte doek, een paar vuile kopjes.

„Moeder, moeder, ik moet zoo noodig!”, klonk het plotseling uit de mond van een van de peuters. Maaïke werd gezwind in de kinderstoel gezet. Maar het potje scheen er niet al te goed in te zitten tenminste een breede straal besproeide den grond. Geen nood! Het tafeldweilke lag vlak bij de hand en in een seconde was de plas opgenomen in de doek. Het dwielke werd weer tusschen de kopjes op de tafel gemept. De thee stond op een lichtje. Vrouw Pol lichte even het deksel op om te zien of er nog genoeg in was. Ja hoor, nou zou ze dominé eens gauw een lekker bakje inschenken. Maar in een vuil kopje, dat paste niet! Geen nood! Het tafeldweilke lag vlag bij de hand. Het was doornat van de pas gehouden dwielpartij. Even een kopje er mee uitgenomen. Prachtig, schoon was het!

„Nou dominé, maar lekker warm opdrinken.”

Dominé mompelde zoiets van: „liever een beetje kouder laten worden.”

Onze oogen ontmoetten elkaar. Hij wendde de zijnen gauw af. Kreeg een hevige hoestbui, maar ik voelde, dat het hart hem in zijn lijf omdraaide. Toen ging hij met groote, angstige oogen iedere beweging van vrouw Pol na en ik las in zijn oogen de stille bede: „O mensch ga even weg, dan verdonkeremaan ik die thee”.

Maar mijn oogen zeiden: „Ik ben er ook nog ouwe jongen.”

Onafgebroken staarde ik hem aan. Ik zou het plezier hebben, dat hij zijn kopje tot op den bodem toe leeg dronk.”

„En is U dat gelukt”, vroeg ik lachend.

„Ja hoor. Ik zat hem net zoo lang te fixeeren als een slang zijn prooi. En toen op een gegeven moment vrouw Pol zag, dat het kopje nog niet leeg was, duwde ze het hem in de handen. Wanhopig heeft hij het toen in een teug naar binnen geslagen. Maar de stakkerd is er de heele avond beroerd van geweest. Telkens als hij aan het dwielke dacht kon hij wel overgeven.”

„U hadt zeker wel een heele zware praktijk op het platte-land? Groote afstanden en allicht slechte wegen”, informeer ik.

„Wegen! Praat me daar niet van! Verschrikkelijk! Die barre winter van '39 sneeuwbergen van een manshoogte. Zoo iets zie je hier in de stad niet. Ik had eens drie man bij me met schoppen en spaden om me uit te graven, als ik met de auto vast zat. Als je dan b.v. 's avonds om elf uur geroepen werd bij een patiënt, dan

mocht je blij zijn als je den volgenden morgen om een uur of zes weer thuis was. En dan had je bij ons een vaart. De eene kant was verhard, daar kon je auto rijden, maar de andere kant was niet verhard. Als ik dan op het verharde gedeelte reed, moest ik nauwkeurig de overkant in de gaten houden. Want hadden de menschen mij daar noodig, dan stonden ze voor het raam en staken hun tong uit. Dan wist ik wel hoe laat het was! Dat hadden we zoo afgesproken.

En toch, im groszen Ganzen, net zooals mijn vrouw daarnet al zei, de plattelandspraktijk heeft iets bijzonders aantrekkelijks. Je kunt zooveel zijn voor de menschen. Het is heel zwaar werk. Je moet liefst jong zijn en sterk. Mijn beste jaren heb ik er gesleten en dat vind ik fijn. Nu laat ik het graag aan een pasbeginnende over. Maar voor iemand die echt hart heeft voor zijn werk is het mooi, heel mooi!”

Met half dichtgeknepen oogen weg in het pas voorbij verleden, zit de dokter even in gepeins verzonken. Dan plotseling veert hij op. „Nu heb ik U nog één ding niet verteld. Ik was daar in ons dorpje ook opper-brandmeester.”

„Opper-brandmeester?” vraag ik verbluft.

„Ja, het hoofd van de brandweer was een reuzen kerel maar hij had absoluut geen zelfvertrouwen. Hij moest altijd een stootje hebben van mij, voor hij kon beginnen. Als er brand uitbrak, kwam hij het eerst bij mij en of ik nou al tierde en raasde en zei: „Kerel, schiet toch gauw op, wat heb ik met die brand te maken, jij bent de brandmeester”, er hielp niets aan. *Ik moest er bij zijn*, anders kon hij zijn werk niet doen. Nou en dan ging ik maar mee. En dan steek je natuurlijk ook je handen uit de mouw. Bij iedere brand sjouwde ik mee de meubels eruit of ik haalde de beesten uit de stal.”

„En de brandmeester dan, moest U hem telkens weer aansporen?”

„O nee, als hij maar wist dat ik er was, dan werkte hij als een paard. En moedig dat hij was! Alleen zelfvertrouwen, daar ontbrak het hem aan. Hebt U nog veel tijd, dan wil ik U vertellen van mijn werk onder de zigeuners. Dat was iets heel bijzonders en zoover ik weet nog nooit door een anderen arts meegemaakt.”

Maar ik heb al veel te veel van hem gevergd. De tijd dringt. En we spreken af, dat de dokter mij een volgende keer daarover zal vertellen.

Warm en moe in mijn hoofd van de vele indrukken die ik hoorde en die ik probeer te rangschikken, fiets ik door de boschlaan. Heerlijk frisch kom ik thuis en zoo gauw ik de krabbeltjes in mijn notitieblok lees, herinner ik me alle verhalen weer. Die ik hierbij aan u doorgaf!